

CONTENTS

Preface	7
KONRAD CHMIELECKI – Transcultural Congo as the Periphery of Europe or a Hybrid and Networked <i>Archipelago</i> : Transculturality within the Visual Culture Studies	9
RYSZARD KLUSZCZYŃSKI – Experience – Memory – Identity. Media experiences as the foundations of hybridized identity	31
BEN PARRY – An Allegory of Labour: Life and the Self in the Art of Tatzu Nishi. Cultural Hijack in London	47
KATARZYNA KOSMALA – Constructed Stories of (Non)Belonging to Europe: Performative Videos of Marina Gržinić and Aina Šmid	65
TEODOR AJDER – On Foreclosure and Fresh Cherries	89
JOSIP ZANKI – The Stone Flower in Pannonia: Collective Trauma, Memory, and War	107
NICOLE DOŁOWY-RYBIŃSKA – The Europe of Minorities. Cultural Landscapes and Ethnic Boundaries	125
ROMAN BROMBOSZCZ – The Catalogue of Walls. A Collective Memory of Europeans	139
ELŻBIETA WIĄCEK – “The Orient” in Global Cultural Flow: the Case of the Turkish Riviera	153
DAGMARA DRZAZGA – Bobrek – Life through Dance	183
JULIA SOWIŃSKA-HEIM – Conversions and Redefinitions – Architecture and Identity of a Place	191

ROMAN KUBICKI – On the Artistic Perspectives of the European Union ...	205
PRZEMYSŁAW PIOTROWSKI, ZBIGNIEW BAJEK, STEFAN FLOREK – The Artistic Statements of Inmates about Freedom: the “Labyrinth of Freedom” Project and Its Possible Applications	215
Notes on the Contributors	231

Konrad Chmielecki

TRANSCULTURAL CONGO AS THE PERIPHERY OF EUROPE OR A HYBRID AND NETWORKED ARCHIPELAGO: TRANSCULTURALITY WITHIN THE VISUAL CULTURE STUDIES

(abstract)

The article takes up the issue of imagining and representing the periphery of Europe in the context of colonial and post-colonial reflection. The analyzed examples are art works that can be treated as transcultural representations. The main concept that has been scrutinized is transculturality as proposed by Wolfgang Welsch, who criticizes the existing concepts of individual cultures, as well as the ideas of multiculturalism and interculturalism. The starting point is the belief of Nicholas Mirzoeff that all cultures are transcultures. Within the field of Visual Culture Studies, the concept of transculturality has been replaced by transculturation and transculture, which are involved in the process of constructing networked cultural identities with a hybrid structure. The notions of transculturation and transculture can also be applied to the works of José Bedía. The evolution of Mirzoeff's thinking about transculturality proceeds from the affirmation of the position of the Cuban anthropologist Alfonso Ortiz to the transformation of Welsch's concept. The photographs of Herbert Lang are juxtaposed with the concept of "imperial transculture", which refers to the scopie regimes of Martin Jay. These connotations also direct us toward the understanding of the concept of "imperialism" of Edward W. Said, who treats the Orient as an artificial construct. In this sense, one example of the operation of the visual regime of colonialization can be provided by the *nkisi* figures that appear in the works *Fetish No. 2* (1988) by Renée Stout and *Ta Tele* (1988) by Trigo Piula, which can be interpreted in relation to Marcel Mauss's magic fetishism and Karl Marx's commodity fetishism. Another example of the operation of the visual regime of colonialization is the necropolitics of the civil war in Rwanda between the Hutu and Tutsi tribes and two more works – *Scramble for Africa* (2003) by Yinka Shonibare and *The Chief: he who sold Africa to the colonists* (1997) by Samuel Fosso. The concept of constructing an image of the Kongo peoples presented here is based on the assumption that it is the result of the operation of the discourse created by the European colonizers. This point of view can be also found in the book *The Right to Look*, where Mirzoeff constructs the definitions of visibility and countervisibility.

Keywords: transculturality, Congo, imagining Europe, representing periphery, hybridity, networked archipelago, Visual Culture Studies.

TRANSKULTUROWE KONGO JAKO PERYFERIE EUROPY ALBO HYBRYDOWY I USIECIOWIONY "ARCHIPELAG": TRANSKULTUROWOŚĆ W BADANIACH NAD KULTURĄ WIZUALNĄ

(streszczenie)

Artykuł podejmuje problematykę wyobrażeń i reprezentacji peryferii Europy w kontekście refleksji kolonialnej i postkolonialnej. Analizowanymi przykładami są prace artystyczne, które mogą być traktowane jako reprezentacje transkulturowe. Głównym pojęciem, które zostało poddane rewizji jest transkulturowość w ujęciu proponowanym przez Wolfganga Welscha, który krytykuje istniejące koncepcje izolowanych kultur, a także idee wielokulturowości i interkulturowości. Punktem wyjścia jest przekonanie Nicholasa Mirzoeffa, że wszystkie kultury są transkulturowymi. W obszarze badań nad kulturą wizualną pojęcie transkulturowości zostaje zastąpione przez transkulturowość i transkulturę, które uczestniczą w procesach konstruowania sieci tożsamości kulturowych o charakterze hybrydowym. Pojęcia transkulturowości i transkultury można również odnieść do prac artystycznych José Bedii. Ewolucja myśli Mirzoeffa na temat

transkulturowości przebiega od afirmacji stanowiska kubańskiego antropologa Alfonso Ortiza do transformacji koncepcji Welscha. Prace fotograficzne Herberta Langa są zestawione z koncepcją „imperialnej transkultury”, która odnosi się do reżimów skopicznych Martina Jaya. Przywołane konotacje kierują nas również w stronę rozumienia „imperializmu” Edwarda W. Saida, traktującego Orient jako „sztuczny” wytwór dyskursu kolonialnego. W tym sensie przykładem funkcjonowania reżimu skopicznego kolonializmu mogą być figurki *nkisi*, pojawiające się w pracach *Fetish No. 2* (1988) Renée Stout i *Ta Tele* (1988) Trigo Piula, które mogą być interpretowane w kontekście fetyszyzmu magicznego Marcela Maussa i fetyszyzmu towarowego Karola Marksa. Kolejnym przykładem działania wizualnego reżimu kolonializmu jest nekropolityka podczas wojny domowej w Ruandzie między plemionami Hutu i Tutsi i dwie następne prace, *Scramble for Africa* (2003) Yinka Shonibare i *The Chief: he who sold Africa to the colonists* (1997) Samuela Fosso. Zaprezentowana koncepcja konstruowania obrazu ludów Kongo opierała się na założeniu, że jest on efektem funkcjonowania dyskursu wytworzonego przez europejskich kolonizatorów. Ten punkt widzenia daje się również odnaleźć w książce *The Right to Look*, w której Mirzoeff buduje definicje wizualności i kontrwizualności.

Słowa kluczowe: transkulturowość, Kongo, wyobrażenie Europy, reprezentacja peryferii, hybrydowość, usieciowiony „archipelag”, studia kultury wizualnej.

Ryszard W. Kluszczyński

EXPERIENCE – MEMORY – IDENTITY.

MEDIA EXPERIENCES AS THE FOUNDATIONS OF HYBRID IDENTITY

(abstract)

The paper focuses on the nexus of experience – memory – identity, to discuss the ways in which mediatisation and medialisation of experiences transform the status, structures and roles of memory and to develop the concept of hybrid identity. The author analyses several theories dealing with this issue in order to demonstrate that despite developing some useful terms and concepts, and providing an outlook on recent social changes, they did not notice the consequences of the processes of transformation of contemporary culture from media culture to cyberculture based on interactive virtual practices.

Keywords: cyberculture, experience, hybrid identity, media, memory, prosthetic memory.

DOŚWIADCZENIE – PAMIĘĆ – TOŻSAMOŚĆ. DOŚWIADCZENIA MEDIALNE JAKO FUNDAMENT HYBRYDYCZNEJ TOŻSAMOŚCI

(streszczenie)

Autor artykułu poddaje analizie splot doświadczenia, pamięci i tożsamości, by podjąć dyskusję na temat procesów, w ramach których mediatyzacja i medializacja doświadczeń przekształcają status, struktury i funkcje pamięci, oraz aby rozważyć koncepcję hybrydycznej tożsamości. Autor omawia szereg teorii podejmujących tę problematykę i wykazuje, że mimo iż wykształciły one niezbędne kategorie i koncepcje badawcze, jak również zbudowały interesujące wizje współczesnych społeczeństw, to nie zdołały uchwycić, a tym bardziej wykorzystać w swych rozważaniach procesów, które przekształcają współczesne kultury, przeprowadzając je ze stanu kultury medialnej do formy cyberkultury ufundowanej na interaktywnych praktykach wirtualnych.

Słowa kluczowe: cyberkultura, doświadczenie, hybrydyczność, tożsamość, media, pamięć.

Ben Parry

AN ALLEGORY OF LABOUR: LIFE AND THE SELF IN THE ART OF TATZU NISHI. CULTURAL HIJACK IN LONDON

(abstract)

This essay is a critical review of the work of the Japanese artist Tatzu Nishi, part of the international exhibition *Cultural Hijack* at the Architectural Association School of Architecture (AA), London 2013, curated by the artists Ben Parry and Peter McCaughey. The project opened a debate around our rights to the city, the significance of creative acts of resistance and a critical examination of the role of art and the artist in an interventionist urbanism.

Keywords: art, activism, urbanism, public, intervention, documentation.

ALEGORIA PRACY: ŻYCIE I JAŻŃ W SZTUCE TATZU NISHI. WYSTAWA CULTURAL HIJACK W LONDYNIE

(streszczenie)

Artykuł jest krytyczną analizą pracy japońskiego artysty Tatzu Nishi, będącej częścią międzynarodowej wystawy *Cultural Hijack* [Urowadzenie kultury] zorganizowanej w Architectural Association School of Architecture [Szkole Architektury i Zrzeszenia Architektów] w Londynie w 2013 r. Kuratorami wystawy byli artyści Ben Parry i Peter McCaughey. Projekt ten zainspirował dyskusję na temat praw mieszkańców do przestrzeni miejskiej, znaczenia kreatywnych aktów oporu oraz roli sztuki i artysty w interwencjach urbanistycznych.

Słowa kluczowe: sztuka, aktywizm, urbanistyka, społeczność, interwencja, dokumentacja.

Katarzyna Kosmala

CONSTRUCTED STORIES OF (NON)BELONGING TO EUROPE: PERFORMATIVE VIDEOS OF MARINA GRŽINIĆ AND AINA ŠMID (abstract)

In the video and new media art of Marina Gržinić and Aina Šmid, the abstract quality of a technologically generated image and the mediated world becomes an expressive and politically informed means of a communication strategy across the region of post-Socialist Europe also called the former East. Working collaboratively for over thirty years now, and using mostly the medium of video, the artists juxtapose the memories of the Communist past and its symbolism with the paradoxes of the post-Socialist condition, and in doing so, engage in a critique of Western hegemony and global capitalism. Gržinić and Šmid's performative practice can be also viewed as a sort of leeway for the enacting of identities. For gender articulation, this artistic strategy also includes female masquerade and performance of sexuality. Their ambivalent performance of identities, at times contradicting one another, is realised through deconstruction, appropriation and narrative critique. Gržinić and Šmid have always been working with a critique of ideologies portrayed as fluid, changing systems, revealing their rhetorical functions in the production of culture. Ideology is represented and manifested in their works in the body, history, and culture. This paper will examine some examples of their most recent works, discussing the opportunities for resistance tactics in contemporary art.

Keywords: video, media, politics, gender, resistance, body, performance.

KONSTRUOWANIE OPowieści O (NIE)PRZYNALEŻNOŚCI DO EUROPY: WIDEO PERFORMANCE MARINY GRŽINIĆ I AINY ŠMID (streszczenie)

W sztuce wideo oraz nowych mediów Mariny Gržinić i Ainy Šmid abstrakcyjność świata przedstawianego i poznawanego przy pomocy nowoczesnej techniki staje się dzisiaj środkiem ekspresji w strategiach komunikowania całego regionu post-socjalistycznej Europy, obszaru tak zwanej dawniej Europy Wschodniej. Pracując razem przeszło trzydzieści lat w obszarze sztuki wideo, Marina Gržinić i Aina Šmid zestawiają wspomnienia o komunistycznej przeszłości i jej symbolice ze sprzecznościami rzeczywistości post-socjalistycznej, angażując się przy tym w krytykę hegemonii Zachodu i globalnego kapitalizmu. Ironia gry sztuką pogłębia ich krytyczne sposoby przedstawiania uprzedmiotowienia i różnych form zależności. Pozowanie można tutaj postrzegać jako swobodną przestrzeń dla odtwarzanych tożsamości. Przy identyfikacji genderowej oznacza to także formę maskarady oraz performatywność tożsamości seksualnych. Ta ambiwalentna gra tożsamości, niekiedy sprzecznych ze sobą wartości, realizuje się przez dekonstrukcję, przywłaszczanie materiałów kultury masowej i mediów, oraz krytykę narratywną. Performatywność odnosi się tutaj do działań w obrębie kultury i praktyk artystycznych, polegających na strategiach udawania i przyjmowania tożsamości oraz ich form. Gržinić i Šmid zajmują się krytyką ideologii przedstawionych jako płynne, zmienne systemy, przez co ukazują ich retoryczne funkcje w wytwarzaniu kultury. Ideologia w ich pracach manifestuje się w ciele, historii i kulturze. Artykuł analizuje ich nowsze prace, nawiązując jednocześnie do tematu oporu i protestu we współczesnej sztuce.

Słowa kluczowe: wideo, media, polityka, gender, opór, ciało, performance.

Teodor Ajder

ON FORECLOSURE AND FRESH CHERRIES

(abstract)

This is an attempt to put a video artwork – *Świeże wiśnie* [Fresh cherries] by Anna Baumgart to a critical test proposed by the film critic Serge Daney. Daney formulated it while discussing a number of films that emerged in Europe as a result of the Holocaust experience. He claims that first, an author creating a film dealing with such a theme should not place beauty before the just; second, the author should honestly acknowledge the impossibility of telling the story – the stopping point in the course of history, when storytelling freezes or runs idle, and finally, such a film should not be talking about amnesia or repression, but rather about foreclosure, that is a hallucinatory return to the reality of something upon which it was impossible to place a 'judgment of reality'.

Keywords: Anna Baumgart, Polish Contemporary Art, Video art, Serge Daney, Women's Rights, Film Theory, Jean-Luc Godard, French New Wave Cinema, Jacques Rivette.

O WYKLUCZENIU I ŚWIEŻYCH WIŚNIACH

(streszczenie)

Artykuł stanowi próbę poddania pracy wideo, zatytułowanej *Świeże wiśnie* autorstwa Anny Baumgart, krytycznemu testowi zaproponowanemu przez krytyka filmowego Serge'a Daney'a. Daney sformułował go w czasie omawiania szeregu filmów, które powstały w Europie w wyniku doświadczeń Holocaustu. Twierdzi on, że po pierwsze, autor/ka tworząc film o takim temacie nie powinien/na stawiać piękna nad słusnością, po drugie, powinien/na nadać filmowi szczerość, która uniemożliwiłaby opowiadanie fabuły. Jest to moment, w którym opowiadanie toczy się na jałowym biegu lub ulega zawieszeniu. Film taki nie powinien mówić w związku z tym o amnezji lub represji, lecz raczej o wykluczeniu, o halucynacyjnym powrocie do prawdziwości czegoś, czego nie można było osądzić „orzeczeniem rzeczywistości”.

Słowa kluczowe: Anna Baumgart, współczesna sztuka polska, video art, Serge Daney, prawa kobiet, teoria filmu, Jean-Luc Godard, francuska Nowa Fala w filmie, Jacques Rivette.

Josip Zanki

THE STONE FLOWER IN PANNONIA: COLLECTIVE TRAUMA, MEMORY, AND WAR

(abstract)

This paper is an attempt to analyse the relationship between commemorative celebrations and problems of social remembrance, taking as examples the Stone Flower monument of Bogdan Bogdanović and the Memorial Museum permanent exhibition, both situated in Jasenovac Memorial site in Croatia, on the Bosnian border. Jasenovac Concentration Camp was organized in 1941 by the Fascist government of The Independent State of Croatia. It was open until 1945, and in accordance with racist regulations, it operated as a place of killing and torturing Serbs, Roma people, Jews and anti-fascist Croats. The data gathered show numbers of more than 80,000 victims, predominantly Serbs. After liberation and the establishment of The Socialist Federal Republic of Yugoslavia, the question of a memorial centre at the camp location stimulated debate on traumatic historical relations between the two largest nations in Yugoslavia, Serbia and Croatia. Bogdan Bogdanović's monument was erected in 1966 and the Jasenovac Memorial Museum was opened in 1968. Very soon after, the monument became a symbol of reconciliation, not just for the camp victims but for their descendants, as well as for advocates of the former Quisling state. The Memorial Museum exhibition was changed several times, under the pressure and influence of the ruling political ideologies. Today's exhibition, opened in 2006 created controversy especially for its multimedia representation form. During my research on various forms of remembering and symbolic perception of the place itself I have conducted several interviews with Leonida Kovač, the art historian and author of the Memorial Museum's permanent exhibition, as well as with members of the Anti-Fascist movement and members of Serbian and Jewish communities. I have also used Lelów's Jewish community centre in Poland as a reference point in my comparative fieldwork. This community was wiped out during the Holocaust and the post-war Socialist period. Its history and culture can be compared to that of the Serbian community in Croatia. Both communities shared a complex space, impossible to define by national or generalized historical narrative.

Keywords: Jasenovac, memory, remembrance, monument, ideology.

KAMIENNY KWIAT W PANONII: ZBIOROWA TRAUMA, PAMIĘĆ I WOJNA

(streszczenie)

Artykuł jest próbą zanalizowania zależności między upamiętnianiem traumatycznych wydarzeń a czczeniem pamięci narodowej; analizowane przykłady to projekt pomnika Bogdana Bogdanovica *Kamienny Kwiat* i stała ekspozycja wystawiennicza w Muzeum Pamięci w Jasenovac w Chorwacji, graniczącym z Bośnią. Obóz zagłady w Jasenovac został założony w 1941 roku przez zdominowany wówczas przez faszystów rząd niezależnej Chorwacji. Do roku 1945 było to miejsce zagłady i tortur Serbów, Żydów, Chorwatów oraz innych mniejszości sprzeciwiających się faszystowskiemu reżimowi. Według danych obozu, w Jasenovac zginęło ponad 80 000 osób, w tym głównie Serbów. Po wojnie, w powstałej na tych terenach Socjalistycznej Federalnej Republice Jugosławii, w związku z próbą utworzenia centrum miejsca pamięci narodowej na terenie obozu, wybuchła debata dotycząca problemu traumatycznych stosunków między Serbią i Chorwacją. Pomnik Bogdana Bogdanovica został wzniesiony w 1966 roku a Muzeum Pamięci w Jasenovac otwarto w 1968. Wkrótce miejsce to stało się symbolem rekuncylacji nie tylko dla ofiar obozu, ale również ich rodzin. Wystawa w muzeum była wielokrotnie zmieniana pod presją i wpływami zmieniających się rządów i ustrojów politycznych. Obecna ekspozycja od jej otwarcia w 2006 roku wciąż wzbudza kontrowersje dotyczące pre-

zentacji czy reprezentacji multimedialnej. Podczas moich badań dotyczących form upamiętniania i symboliki miejsc pamięci, przeprowadziłem wywiady z Leonidą Kovač, historykiem sztuki i autorką wystawy stałej w Muzeum Pamięci w Jasenovac, członkami zgrupowania antyfaszystowskiego, oraz z przedstawicielami społeczności Serbów i Żydów. W celach porównawczych nawiązuję również do przykładu nekropoli żydowskiej w Lelowie w Polsce. Lokalna wspólnota z Lelowa w większości wywieziona lub wymordowana w czasie wojny była celem prześladowań również w okresie powojennym. Trudnej do zdefiniowania przestrzeni społeczności żydowskiej w Polsce czy Serbów w Chorwacji nie da się zaprezentować próbami uogólniania historii i budowania na tej podstawie monolitycznych narracji.

Słowa klucze: Jasenovac, pamięć, czczenie pamięci, pomnik, ideologia.

Nicole Dołowy-Rybińska

THE EUROPE OF MINORITIES: CULTURAL LANDSCAPES AND ETHNIC BOUNDARIES

(abstract)

The paper deals with the creation of cultural landscapes by European minorities. Looking at the map of European linguistic minorities we observe strong assimilation processes (connected with globalization, new media, a uniformity of lifestyles) resulting in the diffusion of minorities into the dominant culture. It also seems that the presence of minorities in Europe has become increasingly expressive. It is not concealed within the private lives of individuals, but has a strong influence on the creation of cultural landscapes, delimits their space and uses its influence for the promotion of the minority cultures. One can see an increasing number of visual indicators of bilingualism, such as street signs, names of institutions, inscriptions on billboards, etc. Events organized by the minorities, such as picnics, festivals, fairs, etc. are also more noticeable. There is a debate on the actions of civil disobedience (in Wales and in Brittany) and their consequences leading to the implementation of visual bilingualism. The circumstances and results of the introduction in Poland of bilingual signs in the areas inhabited by linguistic minorities – the Kashubs and the Lemkos – are publicly discussed. Finally, the actions taken up by the Kashubs are presented in the media. These actions serve the cultural management of their space and the strengthening of their identity through the invented traditions and cultural engagement. The visual presence of minority languages and cultures in a specific territory create sharper ethnic boundaries.

Keywords: linguistic landscape, minority cultures, invented traditions, bilingualism, ethnic borders.

EUROPA MNIEJSZOŚCI. OBRAZY KULTUROWE I GRANICE ETNICZNE

(streszczenie)

Artykuł dotyczy konstruowania krajobrazów kulturowych przez autochtoniczne mniejszości w dzisiejszej Europie. Przyglądając się mapie europejskich mniejszości językowych, obserwować możemy z jednej strony silne procesy asymilacyjne (związane m.in. z globalizacją, nowymi mediami, ujednoczeniem sposobu życia), w związku z czym przedstawiciele mniejszości wtapiają się w kulturę dominującą. Z drugiej strony wydaje się, że obecność mniejszości w Europie jest coraz bardziej wyrazista. Nie zamyka się bowiem w prywatnym świecie jednostek, ale silnie wpływa na kształtowanie obrazów kulturowych, naznaczając przestrzeń i wykorzystując ją do promocji kultury. Pojawiają się coraz liczniejsze wizualne oznaki dwujęzyczności, takie jak tablice, nazwy instytucji, organizacji. Coraz bardziej widoczne są również działania mniejszości przejawiające się m.in. poprzez organizowane jarmarki, festiwale, imprezy. W tekście analizowane są działania i konsekwencje działań społecznego nieposłuszeństwa (w Walii i Bretanii) prowadzące do wprowadzenia wizualnej dwujęzyczności. Pokazane zostały okoliczności i rezultaty wprowadzania w Polsce dwujęzycznych tablic w miejscach zamieszkiwanych przez mniejszości językowe – Kaszubów i Łemków. Na końcu przedstawiam działania Kaszubów służące kulturowemu zagospodarowaniu przestrzeni i umacnianiu tożsamości poprzez wynalezione tradycje oraz działania kulturalne. Wizualna obecność języków i przejawów kultur mniejszościowych wpływa silnie na wyostanie granic etnicznych mniejszości.

Słowa kluczowe: krajobraz kulturowy, kultury mniejszościowe, tradycje wynalezione, dwujęzyczność, granice etniczne.

Roman Bromboszcz

THE CATALOGUE OF WALLS: A COLLECTIVE MEMORY OF THE EUROPEANS (abstract)

Why do the citizens of Europe build walls? What is so solid in a wall to endow it with the power of division? The Berlin Wall is just one example of the enactment of political power. This paper is an attempt to catalog the most prominent walls, including The Long Walls (450-404 B.C.) from Athens to Piraeus, the Walls of Servius (378 B. C.), the Wall of Hadrian (121 A.D.), the Walls of Antonius (282 A.D), The Wall of Constantine (324 A.D.), the Wall of Theodosius II (408 A.D.), the Wall of the Warsaw ghetto (1941), and the Berlin Wall (1961-1989). Together they make up a broad horizon of barriers, differences, ethnicity and economic embargo, they comment on a historical condition such as the Cold War, and finally they prefigure a new world order. The aim of the paper is to outline some of the quantitative and qualitative characteristics of the walls. I will then explore them as forms of division based largely on religion and economy. Lastly, I will give special attention to the Berlin Wall.

Keywords: walls, citizens, culture, society, collective memory, exclusion, Berlin Wall.

KATALOG MURÓW. ZBIOROWA PAMIĘĆ MIESZKAŃCÓW EUROPY (streszczenie)

Dlaczego mieszkańcy budują mury? Czy dlatego, by trwale utrzymać władzę wynikającą z podziału? Mur Berliński to jeden z przykładów ustanowienia władzy politycznej. Artykuł jest próbą skatalogowania najbardziej znanych murów Europy. Są to Długie Mury (450-404 p.n.e.) z Aten do Pireusu, Mury Serviusza (378 p.n.e.), Wał Hadriana (121 p.n.e.), Wały Antoniusza, Mur Getta Warszawskiego (1941), Mur Berliński (1961–1989). Wszystkie one dają nam wgląd w możliwość tworzenia barier, różnic, etnicznego i ekonomicznego embargo, zimnej wojny i w końcu nowego porządku świata. W artykule prezentuję tabelę zawierającą informacje na temat europejskich murów. Omawiam różnice etniczne, religijne i ekonomiczne, powodujące tworzenie podziałów w postaci muru. Podkreślam rolę, jaką pełnił Mur Berliński w tworzeniu się pewnej formy ewolucyjnej europejskiego społeczeństwa, wykluczającej część jego dzisiejszych członków.

Słowa kluczowe: mury, mieszczanie, kultura, ewolucja, społeczeństwo, pamięć zbiorowa, wykluczenie, Mur Berliński.

Elżbieta Wiącek

“THE ORIENT” IN GLOBAL CULTURAL FLOW: THE CASE OF THE TURKISH RIVIERA

(abstract)

Tourism has become an important sector in Turkey as a growing source of foreign exchange reserves and employment over the last two decades. An increasing number of foreign tourists makes the Turkish Riviera an area of intense global interaction. According to Arjun Appadurai, the new global cultural economy has to be seen as an overlapping, disjunctive order that can no longer be understood in terms of the existing center-periphery models. This article will explore such disjunctures and deal with the complex “-scapes” of the Turkish Riviera. It aims to look at the relationships among the five dimensions of the global cultural flow: *ethnoscapes*, *mediascapes*, *technoscapes*, *financescapes*, and *ideoscapes*. One goal of this review is to examine if the concept of “the Orient” coined by Edward Said still exists within the discourse and the visual imagery of tourism.

Keywords: the Turkish Riviera, tourism, Orient, disjuncture, “-scapes”.

„ORIENT” W GLOBALNYCH PRZEPLÝWACH KULTUROWYCH: PRZYPADK RIWIERY TURECKIEJ

(streszczenie)

Na przestrzeni ostatnich dwóch dekad turystyka stała się najmocniejszą stroną tureckiej gospodarki, zaś najchętniej odwiedzane miejsca w Turcji są sceną intensywnej interakcji społeczno-kulturowych o charakterze globalnym. Analizując złożoną specyfikę przestrzeni publicznej w kurortach na obszarze Riwiery Tureckiej, zastosuję zaproponowany przez Arjuna Appaduraję model bazujący na rozłącznym przepływie kategorii określonych przez autora mianem pejzaży. Głównym celem analizy jest zbadanie czy “Orient” w ujęciu Edwarda Saida nadal istnieje w dyskursie turystycznym i związanym z nim obrazowaniu.

Słowa kluczowe: Riwiery Turecka, Orient, pejzaż, rozłączny przepływ.

Dagmara Drzazga

BOBREK – LIFE THROUGH DANCE (abstract)

The workers' district of Bytom, Bobrek, with its steelworks and a coal mine for 'the better future' under Communism, has now become the terrifying subject of media accounts of pathologies and hopelessness. Children continue to play against the backdrop of the derelict buildings, but they gradually abandon their dreams. The Silesian Dance Theatre in Bytom organized dance workshops devoted to break-dance, hip-hop and funk in the area. Three boys, the main characters of the story, Andrzej, Daniel and Paweł, decided to create something to portray the way they live through dancing. With a group of other dancers they prepared a performance at the local theatre. During the premiere night their families and friends entered the theatre for the first time. Will their dream come true? This paper reflects on the making of the film *Bobrek dance* (2002).

Keywords: dance, break dance, social engagement, postindustrial area.

BOBREK – ŻYCIE POPRZEZ TANIEC (streszczenie)

Robotnicza dzielnica Bytomia – Bobrek, z pobliską hutą i kopalnią była za komuny przykładem pracy „o lepsze jutro”; dziś straszy patologiami i beznadzieją. Klimat ten szczególnie mocno odczuwają dzieci. Bawiąc się przed odrapanymi familokami, obserwując codzienne, trudne życie swoich rodzin stopniowo pozbywają się marzeń. Stają się zakompleksione i agresywne. Już nawet nie próbują walczyć o siebie. Z myślą o dzieciach z Bytomia-Bobrka Śląski Teatr Tańca (ŚTT) zorganizował warsztaty taneczne. Był to taniec ulicy: *break-dance, hip-hop, funky*. Trójka bohaterów filmu – Andrzej, Daniel i Paweł postanowiła poprzez taniec zmienić coś w swoim życiu. Razem z grupą innych tancerzy przygotowali profesjonalny spektakl w tutejszym teatrze. Tego wieczoru po raz pierwszy w życiu progi te przekraczają także ich rodziny i koledzy z podwórka. Czy marzenia chłopców się spełnią? Tekst jest refleksją na temat pracy nad filmem *Bobrek dance* (2002).

Słowa kluczowe: taniec, break dance, inicjatywa społeczna, obszary przemysłowe.

Julia Sowińska-Heim

CONVERSIONS AND REDEFINITIONS – ARCHITECTURE AND IDENTITY OF A PLACE

(abstract)

Architecture substantially strengthens and supports the identity of a city and its citizens. Buildings are the most easily and commonly available testimony to culture. The political transformation which took place in Poland in 1989, causing a shift in the sociocultural order, contributed to an important transformation of the urban areas. New contexts and discourses are being created not only by new edifices, but also by old architecture which is being converted and redefined. Historical buildings are adapted to the changing times, balancing between the past and the present. A new semantic code is forming: old contents are being replaced with new ones, compounding the meanings originally and secondarily given to architecture. Old identities are being questioned and new ones are appearing, which is accompanied by substantial overlapping and hybridisation.

Keywords: identity, hybridisation, architecture, conversion, Łódź, revitalization.

TRANSFORMACJE I REDEFINICJE – ARCHITEKTURA I TOŻSAMOŚĆ MIEJSCA

(streszczenie)

Architektura w istotny sposób utrwała i podtrzymuje tożsamość miasta i jej mieszkańców. Budynki stanowią najłatwiej i najpowszechniej dostępne świadectwo kultury. Transformacja ustrojowa, która nastąpiła w Polsce w 1989 r., a tym samym zmiana porządku społeczno-kulturowego, doprowadziła również do znaczących przeobrażeń w przestrzeni miejskiej. Nieoczekiwane konteksty i dyskursy tworzone są nie tylko przez nowe realizacje, ale również architekturę dawną, która poddana zostaje transformacji i redefinicji. Budynki historyczne przystosowują się do zmieniających się czasów balansując pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Następuje zmiana kodu znaczeniowego. Miejsce dawnej zajmuje nowa treść, odczytywana przez nakładające się kody semantyczne, pierwotnie i wtórnie nadane architekturze. Docho- dzi do kwestionowania starych i tworzenia nowych tożsamości ich nakładania i hybrydyzacji.

Słowa kluczowe: tożsamość, hybrydyzacja, architektura, transformacja, Łódź, rewitalizacja.

Roman Kubicki

ON THE ARTISTIC PERSPECTIVES OF THE EUROPEAN UNION

(abstract)

The biggest problem of the European Union is that a true poet who would like to write a poem about it has not been born yet. The spiritual foundations of today's EU are not shaped by Christian priests, nor by marshals and generals. They are formed by EU politicians and bureaucrats who tell us the true from the false. Only banal and boring truths can meet the political and bureaucratic criteria of truth. Therefore, the truths of today's Union are banal and boring. They involve no mystery and therefore no metaphysics, in the depth of which individuals would be willing to lose themselves. If it is impossible to die for the Union, we thus need to ask if it is possible to live in the Union. The positive thesis of the article is the conviction that aesthetic experience might be the source of both the spiritual and life-giving mystery and hope.

Keywords: art, God, mystery, performance, the European Union.

O ARTYSTYCZNYCH PERSPEKTYWACH UNII EUROPEJSKIEJ

(streszczenie)

Największym problemem Unii Europejskiej jest to, że wciąż nie narodził się poeta, który chciałby napisać o niej wiersz. Duchowych podstaw dzisiejszej Unii nie tworzą także chrześcijańscy kapłani, marszałkowie i generałowie. Tworzą je natomiast unijni politycy i biurokraci, którzy orzekają, co jest prawdziwe, a co nie. Politycznemu i biurokratycznemu kryterium prawdy potrafią sprostać tylko prawdy banalne i nudne. Dlatego prawdy dzisiejszej unii są banalne i nudne. Nie ma w nich żadnej tajemnicy, a zatem i żadnej metafizyki, w której głębi jednostki mogłyby chcieć się zatracić. Jeśli niemożliwa jest śmierć za Unię, nie sposób nie zapytać, czy możliwe jest zatem życie w Unii. Pozytywna teza artykułu jest przeświadczenie, że źródłem takiej duchowej i zarazem życiodajnej tajemnicy oraz nadziei może być doświadczenie estetyczne.

Słowa kluczowe: sztuka, Bóg, tajemnica, performance, Unia.

Przemysław Piotrowski
Zbigniew Bajek
Stefan Florek

**THE ARTISTIC STATEMENTS OF INMATES ABOUT FREEDOM: THE
“LABYRINTH OF FREEDOM” PROJECT AND ITS POSSIBLE APPLICATIONS
(abstract)**

It is characteristic for the male prison community that showing one's attitudes, beliefs and feelings is quite risky. In such an oppressive environment the inmates exhibit various strategies of adjustment. In some cases getting involved in artistic activities is not only a way of spending the time of isolation constructively, but it may also become a stimulus for some positive changes after the inmate's release. The aim of this article is to describe the “Labyrinth of Freedom” project conducted at the penitentiary in Nowy Wisnicz, near Krakow, Poland, in 2012 and to discuss the inmate's comments on freedom, the theme of the artistic project. Some possible benefits of the inmates' artistic activity are also identified. The analyzed data consists of a selected set of inmates' works, which share the common theme of freedom. The authors are convinced that the project had a therapeutic value because it created a chance for the inmates to express themselves through art and to reach the “outside” audience. Moreover, within the framework of the project, the inmates' works were given the same status as the works of professional artists, which should have had a positive impact on the inmates' self-esteem. Their artistic expression increased their sense of importance in the prison community, by reducing their feeling of isolation and dehumanization. The project was then an opportunity to develop the inmates' awareness, and so to help them take a big step on the path to personal development and freedom.

Keywords: art, prison, freedom, inmates, psychotherapy.

**WYPOWIEDZI ARTYSTYCZNE WIĘŹNIÓW NA TEMAT WOLNOŚCI:
PROJEKT “LABIRYNT WOLNOŚCI” I JEGO MOŻLIWE ZASTOSOWANIA
(streszczenie)**

Specyfika społeczności więziennej sprawia, że nieskrępowane ujawnianie swoich postaw, przekonań lub uczuć jest ryzykowne. W tej specyficznej sytuacji psychologicznej, której istotnymi składowymi są przemoc, nuda i poczucie osamotnienia, osadzeni przejawiają różne wzorce przystosowania. Dla niektórych z nich zaangażowanie się w działalność artystyczną może być nie tylko sposobem na konstruktywne spędzanie czasu, ale także bodźcem do pozytywnych zmian po wyjściu na wolność.

Celem artykułu jest dokonanie charakterystyki projektu „Labirynt wolności”, zrealizowanego w 2012 roku w Zakładzie Karnym w Nowym Wiśniczu, ze szczególnym uwzględnieniem wypowiedzi osadzonych na temat wolności. Podsumowaniem opracowania są wnioski dotyczące możliwości diagnostycznego i terapeutycznego wykorzystania artystycznych wypowiedzi osób pozbawionych wolności.

Autorzy są przekonani, że opisany projekt, poprzez stwarzanie więźniom możliwości nawiązania dialogu z osobami „z zewnątrz” i kontaktu ze środkami ekspresji, które oferuje sztuka, ma wymiar terapeutyczny. Może przyczynić się do zredukowania stresu izolacji, podnieść samoocenę i zmniejszyć poczucie alienacji. Jest szansą rozwijania świadomości, a więc robienia istotnego kroku na drodze ku osobistej wolności.

Słowa kluczowe: sztuka, więzienie, wolność, osadzeni, psychoterapia.